

Projekt dyrektywy w sprawie postępowania z wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi

ODPOWIEDZIALNE POSTĘPOWANIE

Adam Erechemla

Unijne ramy ciągłej poprawy bezpieczeństwa jądrowego wprowadziła dyrektywa 2009/7/EURATOM z 25 czerwca 2009 r.¹ Dyrektywa dotyczy głównie bezpieczeństwa obiektów jądrowych, lecz w motywach wstępnych podkreśla konieczność zapewnienia bezpiecznej gospodarki wypalonym paliwem jądrowym i odpadami jądrowymi, w tym w obiektach do ich przechowywania i składowania. Wytwarzane przy produkcji energii elektrycznej, jak również w związku z zastosowaniem izotopów promieniotwórczych w wielu dziedzinach, odpady jądrowe posiadają wszystkie państwa członkowskie. Większość krajów nie przyjęła odpowiednich, zgodnych ze stanem nauki i techniki regulacji, dotyczących postępowania z wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi. Normy bezpieczeństwa opracowane przez Międzynarodową Agencję Energii Atomowej (MAEA) nie są prawnie wiążące. Zharmonizowanego podejścia do bezpiecznego postępowania z odpadami jądrowymi nie zapewnia też zawarta pod auspicjami MAEA konwencja, ponieważ nie istnieją sankcje za nieprzestrzeganie jej postanowień (stroną Konwencji nie jest spośród państw UE jedynie Malta).

W celu zapewnienia odpowiedzialnego postępowania z paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi Komisja Europejska przedstawiła 3 listopada 2010 r. wniosek legislacyjny proponujący tekst dyrektywy Rady w sprawie postępowania z wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi.² Proponowana dyrektywa miała

by zastosowanie do wszystkich etapów postępowania z wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi powstającymi w wyniku działań cywilnych, z wyjątkiem odpadów, które mogą być promieniotwórcze i są objęte zakresem dyrektywy 2006/21/WE w sprawie gospodarowania odpadami pochodzącymi z przemysłu wydobywczego.³ Definicje proponowane przez projekt dyrektywy są zgodne z normami bezpieczeństwa MAEA. „Postępowanie z wypalonym paliwem jądrowym” zdefiniowane jest jako „wszelkie działania, które są związane z użytkowaniem, przechowywaniem, przetworzeniem lub składowaniem wypalonego paliwa jądrowego, z pominięciem transportu poza teren obiektu”. „Postępowanie z odpadami promieniotwórczymi” to „wszelkie działania, które są związane z użytkowaniem, przechowywaniem, przetwarzaniem wstępnym, przetwarzaniem lub składowaniem odpadów promieniotwórczych, z pominięciem transportu poza teren obiektu”.⁴

Proponowane przez wniosek zasady ogólne są spójne z dyrektywą 2009/7/Euratom i nakładają na państwa członkowskie ostateczną odpowiedzialność za postępowanie z wypalonym paliwem i odpadami oraz obowiązek ustanowienia i prowadzenia odpowiedniej polityki krajowej. Kolejne obowiązki państw to:

- dbałość o wytwarzanie odpadów promieniotwórczych na możliwie najniższym poziomie, wykorzystanie recyklingu i ponownego wykorzystania materiałów konwencjonalnych,
- uwzględnianie zależności między wszystkimi etapami wytwa-

rzania oraz postępowania z wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi,

- nienakładanie na przyszłe pokolenia nadmiernych obciążeń,
- objęcie odpadów i wypalonego paliwa bezpiecznym postępowaniem, również w perspektywie długoterminowej,
- składowanie odpadów promieniotwórczych w państwie wytworzenia, z wyjątkiem przypadków odpowiednich porozumień międzypaństwowych w sprawie wykorzystania składowisk odpadów.

Realizacji wymienionych zasad mają służyć krajowe ramy legislacyjne, regulacyjne i organizacyjne obejmujące: program wdrażania polityki, wymogi bezpieczeństwa, system udzielania zezwoleń na działania i obiekty, system kontroli instytucjonalnej, inspekcji dozorowych, dokumentacji i sprawozdań oraz egzekwowanie przepisów i powołanie właściwych organów regulacyjnych. Właściwy organ krajowy nie może mieć funkcjonalnych związków z organami i organizacjami wykorzystującymi lub promującymi energię jądrową lub materiały promieniotwórcze. Ramy krajowe powinny również zapewniać edukację i szkolenia oraz gwarantować dostępność środków finansowych do celów realizacji dyrektywy, z uwzględnieniem odpowiedzialności podmiotów wytwarzających odpady promieniotwórcze. Odpowiednio do ram krajowych państwa członkowskie przyjmują, wdrażają i aktualizują krajowe programy postępowania z wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi. Programy obejmują rejestry, plany, opisy

➔ działań badawczych, wskaźniki monitorowania realizacji zadań i plany finansowe. O programach i ich zmianach państwa powiadamiają Komisję, która może zażądać wyjaśnień lub poprawy programu.

Wniosek o wydanie zezwolenia odnoszący się do obiektu lub działania musi zawierać analizę bezpieczeństwa i uzupełniającą ocenę bezpieczeństwa, o zakresie adekwatnym do stopnia złożoności działań eksploatacyjnych oraz potencjalnego zagrożenia. Dokumenty te powinny obejmować lokalizację, projektowanie, budowę, eksploatację i likwidację obiektu lub składowiska odpadów, stosowane w ocenie normy oraz informacje o zapewnieniu długoterminowego bezpieczeństwa po zaprzestaniu działalności. Analizę i ocenę zatwierdza właściwy organ.

Ramy krajowe powinny zapewnić, aby bezpośrednia odpowiedzialność za bezpieczeństwo w postępowaniu z wypalonym paliwem i odpadami promieniotwórczymi spoczywała na posiadaczach zezwoleń, którzy nie będą mogli jej przekazać. Posiadacze zezwoleń powinni stale poprawiać bezpieczeństwo obiektów, w sposób możliwy do zweryfikowania, w tym system zapobiegania awariom i łagodzenia ich skutków. Muszą również posiadać odpowiednie środki i zasoby ludzkie umożliwiające zapewnienie bezpieczeństwa.

Proponowanym we wniosku instrumentem poprawy sytuacji w zakresie odpowiedzialnego postępowania z wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi jest, dokonywana przynajmniej raz na 10 lat, samoocena ram i programu krajowego. Państwa powinny również organizować wzajemną, międzynarodową ocenę ram i programów, a jej rezultaty przekazywać Komisji i wszystkim państwom członkowskim.

¹ Dz.U. L 172 z 2.07.2009, s.18.

² KOM(2010)618 z 3.11.2010.

³ Dz.U. L 102 z 11.04.2006, s.15.

⁴ Transportu dotyczą:

1/Dyrektywa Rady 2006/117/EURATOM z 20 listopada 2006 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad przemieszczaniem odpadów promieniotwórczych oraz wypalonego paliwa jądrowego (Dz.U. L 337 z 5.12.2006, s.21),
2/Zalecenia Komisji 2008/956/EURATOM z 4 grudnia 2008 r. w sprawie wywozu odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego do krajów trzecich (Dz.U. L 338 z 17.12.2008, s.69).